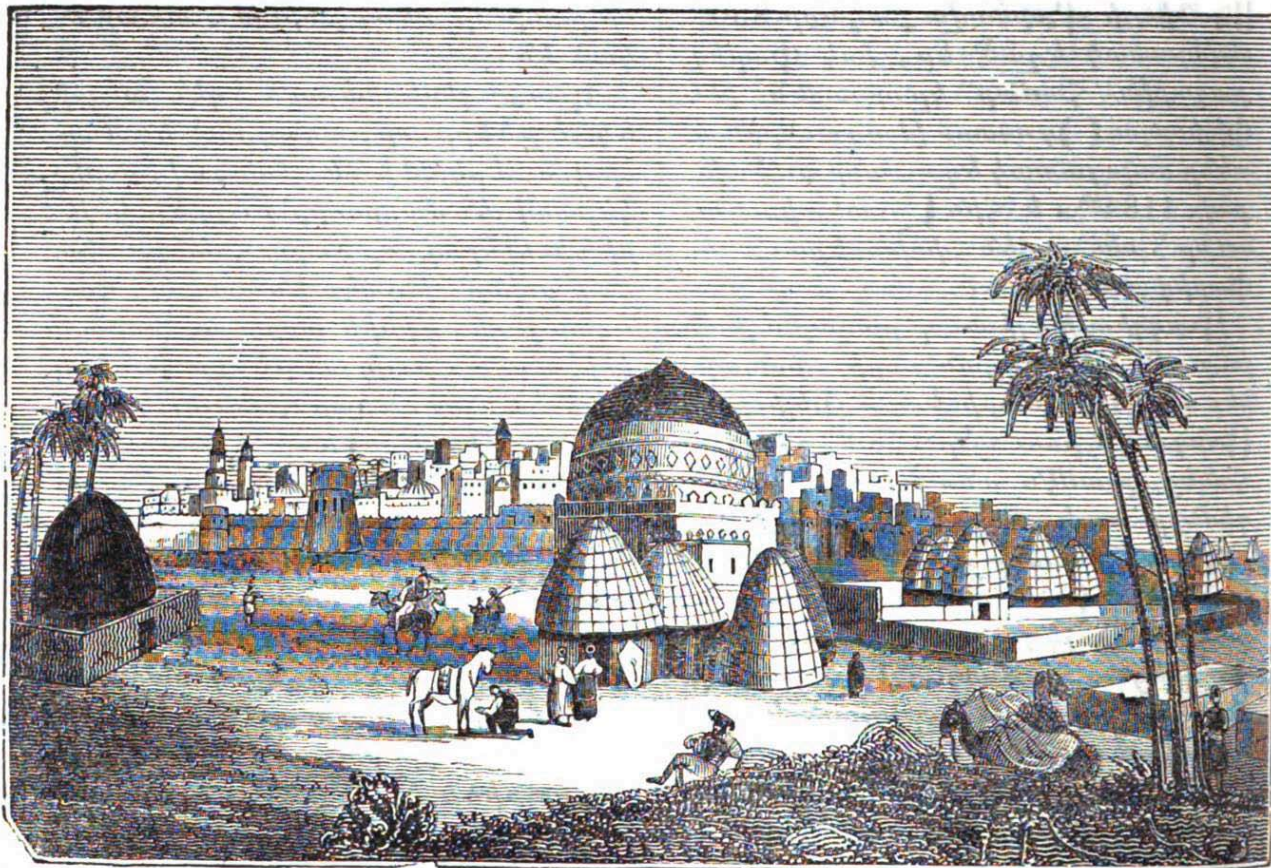

Չիբոլաթի բիծն ալխահուէինին | չէ, որովհետեւ ասիկայ այնչափ չկրպ-
պէս ըրէ. բայց ծծումբի ծուխ պէտք | չիւր լաթին վրայ :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սոքա :

ԲԱՐԱՅԻ ԳԱԼԱՆԵՐՈՒՆ մէջ ա-
մենէն բարեբերը Եւթն ըսուածն է .
անոր համար հիններն ալ աս գալա-
ռիս անունը Եւթնիկ Եւթնիկ գրե-
նին : Եւթնիկ Եւթնիկ անունը շատ
հազակաւոր է՝ անկէ ելած ազնիւ խա-
հուէին համար . իսկ Եւթնիկացւոց
մէջնոյն բերքին սպառաւար՝ անուա-
նի է Եւթնի գալառին Սոքա քաղա-
քը . վասն զի աղէկ խահուէին իրենք
Սոքայի խահուէ կ'ըսեն :

Սոքա քաղաքը Կարմիր ծովուն
վրայի խիստ բանուկ նաւահանգիստ-
ներէն մէկն է . Եւթնիկացիք ալ, և
մանաւանդ Եւթնիկացիք, հնդկա-

ստանէն Եւթնիկ անցնելու ատեն սո-
վորաբար Սոքա կը հանդապին ու ան-
կէ խահուէ կը վերցընեն : Եւթնիկ
կողմանէ ունեցած տեսքը ազուրէ
կ'ըսեն . բայց թէ որ մէջը մտնես՝ խեղ-
ճուածիւնը մէկէն աչքիդ կը զարնէ :
Տներուն շէնքը խիստ տկար է . և ո-
րովհետեւ ան երկիրը գետնաշարժ ալ
պակաս չէ, շատ վտանգաւոր բան է
անոնց մէջ բնակիլը : Պարիսպն ու
բերդերը այնպէս խախուտ ու բարակ
շէնքեր են որ քանի մը թնդանօթով
մէկէն կրնան փլել : () Դը չիմա-
ցուելու տաք է, ճանճը ու փոշին
խիստ շատ, գետինը չոր, ջուրը լե-

ղի . ոչ պարտե՞զ կայ քաղաքին մէջ ,
և ոչ պտղատու ծառ մը . միայն քաղ-
քէն դուրս քանի մը արմաւենիներ
կը տեսնուին տեղ տեղ . ուստի հոս
ալ Մարաբիայի ուրիշ ծովեզերքնե-
րուն պէս՝ խիստ քիչ փայտ կը գըտ-
նուի : Սոքային բոլոր ապրուստն ու
բերքերը Լամէնի ներսի կողմերէն կու-
գայ :

Բնակիչներուն թիւը հինգ հազա-
րի կը հասնի , ու գրեթէ ամէնքն ալ
Մարաբացի են . քաղաքէն դուրս հա-
րիւրի չափ հրեայ ալ կայ , որ հրա-
ման չունին ներսը բնակելու . ասոնք
շատ աղքատ ու խեղճ վիճակի մէջ
են . Լամէնի խաղողներէն տեսակ մը
գինի ու օղի կը շինեն ու կը ծախեն :

Հոս դրուած պատկերին մէջ Սո-
քային տեսքը ցամաքէն առնուածն է :

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պաղղիացոց մարենափրոմէանը վրայ ընդ-
հանուր տեղեկութիւն :

ՊԱՂՂԻԱՑԻՈՑ լեզուն լատին լե-
զուէն ու հին Եգիպտաց լեզուէն առաջ
եկած է , քիչ մըն ալ հին Վերմանա-
ցոց լեզուէն խառնուրդ ունի : Եւ
լեզուն ի դարուն ատենները քիչ մը
ձեւի եկաւ . իսկ դարուն սկիզբները
սկսաւ գրուիլ , բայց աւելի գեղջկա-
կան լեզու մըն էր՝ լատինէն աւրուած ,
որ հռոմէական լեզու կ'ըսուէր : Եւ
նոր լեզուին ծաղկելուն մեծ պատճառ
եղաւ ասպետութիւնը . վասն զի լա-
տիններէն չհասկընալով՝ ժողովուրդը
պատերազմական քաջութիւններն ու
զանազան խաղերը երգելու համար
հռոմայեցւոց լեզուն կը բանեցընէին .
անոր համար իրենց մէջ հռոմէի կ'ըսուի
վիպասանութիւնը , որ հռոմէ (հռո-
մայեցի) բառէն ելած է : Եւ ընդ թերան
կանոն մը չունէր աս լեզուն . եզակա-
նը յոգնականէն չէր որոշուեր , ուղ-
ղագրութիւնն ալ մէկ հաստատուն

կանոն մը չունէր : Շամփանեայի
Թիպոյ կոմսը , որ ժամանակակից էր
սրբոյն Լուդովիկոսի , ի դարուն
մէջ մեծ անուն հանեց իր գաղղիա-
րէն երգերովը : Եւ միջոցին ուրիշ
շատ բանաստեղծներ ալ ելան , ու Խա-
չակիրներուն քաջութիւններովը ի-
րենց եռանդը շատ վառուեցաւ : Եւ
կէ ետքը շինեց ի որիս իր վիպասանու-
թիւնը Սոքի վրայ . և ասիկայ հին
ատենի բանաստեղծութիւններուն մէջ
ամենէն աւելի անուն ունեցաւ . բայց
ասոր անուանի ըլլալն ալ կը ցուցնէ
թէ ան ատենի լեզուն ու բանաստեղ-
ծութիւնը որչափ խեղճ բան է եղեր :

Տասնըհինգերորդ դարուն վերջե-
րը Մարիտտեի փիլիսոփայութեան
շատ բառերը մտան լեզուին մէջ , ու
յունարէնէ և իտալերէնէ բառեր
առնելով՝ քանի գնաց հարստացաւ
գաղղիարէնը . բայց դեռ կարգաւո-
րեալ ու հաստատուն լեզու մը չէր
ձեւացած , գիտութիւնները անով բա-
ցատրելու ալ փորձ մը չէր եղած :
Պաղղիացւոց կարգացողներուն նշա-
նը աս էր որ յունարէն ու լատիններէն
գիտնան . և աս կողմանէ իսկ դարուն
սկիզբները երեւելի եղաւ Վուլիէլմոս
Պուտէոս , որուն համար Լորասմոս
ըսաւ թէ հրէշ Պաղղիոյ սեսլելու է :
Եւ ան ատենները անուանի եղաւ հռո-
բերտոս Ստեփանոս , որ տպագրու-
թեան արհեստը կատարելագործեց ,
ու շատ հմտութիւն ունէր հին լեզու-
ներու . իրեն Վանդարան լատին լեզուի
ըսուած գիրքը շատ հաշակաւոր է ,
այնպէս որ ինչուան հիմա ալ թէ վար-
պետներու և թէ աշակերտներու շատ
օգտակար կրնայ ըլլալ աս գրուածքը՝
լատին լեզուն աղէկ հասկընալու հա-
մար :

Պաղղիոյ թագաւորը Սրանչիսկոս
Ա , որ Երրորդի դարութեց ըսուեցաւ ,
գրեթէ առջինը եղաւ որ գաղղիարէն
գրականութիւնը մտցուց : Եւ քը վեր-
ցուց լատին լեզուով ատենաբանելու՝
դատաստան ընելու ու դաշինք դնե-
լու սովորութիւնը . ասով կ'իմացուի